

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEVILKA 7

LETNIK XXXIII

NARODNI

GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. JULIJA 1932

VSEBINA: Dr. J. E. Kreku spomenik! — Opozorilo. — Dr. Basaj: Obnovitev poslovanja pri posojilnicah. — Ant. Kralj: Stavbne hranilnice na Nemškem. — Anton Kralj: Kako je razširjeno zadružništvo v Dravski banovini. — Banovinski davki, takse in doklade. — A. Kr.: Razgled po tujini. — Iz našega zadružništva. — Davki in takse.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 7, I. 1932.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice za za Blejski kot na Bledu, r. z. z. n. z., ki se bo vršil 24. julija 1932 v poslov. prostorih ob 15. uri z dnevnim redom: 1. poročilo o delovanju zadruga. 2. volitev načelstva. 3. volitev nadzorstva. 4. slučajnosti.

Gospodarska zadruga na Češnjici pri Železnikih, r. z. z. o. z. sklicuje izredni občni zbor dne 24. julija 1932 ob 11. uri dopoldne v zadrugi prostorih s sledečim dnevnim redom: 1. čitanje revizijskega poročila. 2. čitanje in odobrenje sejnih zapisnikov. 3. odobritev računskega zaključka za l. 1931. 4. nadomestno volitev načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

Gospodarska zadruga v Hočah, r. z. z. o. z., naznanja, da se vrši izredni občni zbor zadruga v nedeljo 17. julija 1932 ob 11. uri dopoldne v posojilnici v Hočah. Dnevni red: 1. sprememba pravil. 2. slučajnosti.

Občni zbor Mlekarske zadruga v Kostanjevici, r. z. z. o. z., se vrši v nedeljo dne 7. avgusta 1932 ob 3. popoldne v društvenih prostorih poleg župnišča s sledečim dnevnim redom: 1. čitanje zapisnika

zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobrenje računskega zaključka za l. 1931. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Sklepanje o zetnem pričetku obratovanja. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Majšperku, r. z. z. n. z., se vrši v nedeljo 24. julija 1932 ob 3. uri popoldne v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev računskega zaključka. 3. slučajnosti.

Izredni občni zbor Elektro-strojne zadruga v Poddlici, r. z. z. o. z., se bo vršil 24. julija 1932 ob 3. uri popoldne na Jamniku št. 13. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. čitanje revizijskega poročila. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Sklepanje o nagradi bivšemu blagajniku. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijskega društva v Rovtahu, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 24. julija 1932 ob pol tretji uri popoldne v društveni pisarni. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev računskega zaključka za leto 1931. 3. čitanje revizijskega poročila. 4. volitev načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

Redni občni zbor Mlekarske zadruga v Rovtahu, r. z. z. o. p., se bo vršil dne 31. julija 1932 ob 3. uri popoldne v Mlekarni v Rovtahu. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev računskega zaključka za leto 1931. 3. čitanje revizijskega poročila. 4. Volitev novih članov a) načelstva, b) nadzorstva. 5. slučajnosti.

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18 % Din 94.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 kg à Din 90.— in po 100 kg à Din 90.—; kalijeva sol po 100 kg Din 166.—, kostni superfosfat Din 118.—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 215.—; kostna moka Din 95.—; mešano gnojilo „KAS“ Din 133.—; mavec (gips) Din 40.—; nitrofoskal v vrečah Din 140.—; cement dalmatinski Din 54.—; cement Trbovlje v papirnatih vrečah Din 64.—; klajno apno Din 275.—; lanene tropine Din 2.—; modra galica Din 5.30; žveplo Din 3.20. Pri vagonskem odjemu

se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700 do 2.000; čistilnik 10 sit Din 1.500; plugi Din 500 do Din 940; reporeznica M. R. Din 550; trijerji Din 2.000 do 3.500; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200; robkači Din 900; sadni mlini Din 1.400 do Din 1.700; brzoparilniki Din 1.050 do Din 2.800; kosilni stroji Din 2.000; travniške brane z zvezdnatimi členki Din 900; travniške brane z jeklenimi špicami Din 800; patent motike „Rapp“ Din 70.—.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12:50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Dr. J. E. Kreku spomenik!

Ko Vas v težkih časih gospodarske krize vljudno vabimo, da tudi Vi po Svojih močeh prispevate za Krekov spomenik v Ljubljani, smatramo predvsem za svojo dolžnost, da Vam kratko razložimo vzroke, zakaj nismo s tem zbiranjem počakali boljših časov, ampak smo se zanj odločili kljub pomislekom gospodarskega značaja.

Naše mnenje je, da mora Kreku postaviti spomenik tisti rod, med katerim je Krek delal in ki je doživel njegovo brezprimerno nesebičnost, s katero je postavil svoje izredne darove v službo svojega naroda in vsega slovanstva, da, vsega človeštva. Čas pa hiti, Krekovi sošolci praznujejo sedemdesetletnice rojstva ali se jim vsaj močno bližajo, tudi rod, ki je Kreka še osebno poznal iz dobe njegovega javnega dela, je po večini že prekoračil štirideseto leto. Ako naj torej prispevajo za Krekov spomenik v prvi vrsti njegovi sodobniki, je treba hiteti, ker jih je pač po neizproslem naravnem zakonu vsako leto znatno manj. Vemo pa, da prav mnogi med njimi čutijo srčno dolžnost, da bi se na ta ali oni način oddolžili manom velikega dobrotnika našega naroda. Razne so poti, po katerih to lahko store — ena izmed njih je pa tudi ta, da prispevajo za Krekov spomenik; denar darovan v ta namen, je poklonjen naši umetnosti in olepšavi naše prestolnice, obenem pa tudi širjenju Krekovih idej, na katere bo spomenik opozarjal sodobnike in še pozne rodove.

Naj prispeva torej vsakdo v ta namen toliko, kolikor mu brez škode omogočajo njegove razmere!

Prvi veliki dar je prejel odbor od Katoliškega tiskovnega društva v Ljubljani, ki je poklonilo za Krekov spomenik tisoč izvodov Krekovega Socializma (II. izdaja). Odbor je sklenil, da bo poslal vsakemu darovalcu, ki bo daroval vsaj 50 Din za Krekov spomenik, en izvod te knjige brezplačno. Na ta način bo dobilo tisoč darovalcev spominek na Kreka, njegovo delo bo živelo med nami in rodilo sadove, slovenska prestolnica bo pa — če ne kmalu, pa vsaj čez nekaj let — dobila spomenik, ki bo njej v kras (saj jih nima preveč!), vsem darovalcem v zadoščanje, sodobnikom in znancem pa v spodbudo.

„Začeti je treba — to je vsa skrivnost!“ (Krek). Začeli smo — upamo, da nam boste tudi Vi pomagali delo tako dovršiti, da bo Kreka vsaj nekoliko vredno!

Darovi naj se pošiljajo na naslov: Odbor za Krekov spomenik, Ljubljana, Zadružna zveza.

Odbor za Krekov spomenik v Ljubljani.

Opozorilo.

Poštninska prostost za zadruga odpravljena. V „Službenih Novinah“ od 25. junija 1932 (št. 142, LXV) je izšla uredba prometnega ministerstva o oprostitvi poštnih pristojbin. V § 2 so našteje poedine ustanove, ki jim je še nadalje priznana poštninska prostost. Med temi ustanovami pa zadruga in združne zveze niso omenjene. Uredba je stopila v moč 15 dni potem, ko je bila objavljena. Z dnem 11. julija t. l. so torej vse zadruga izgubile dosedanje poštninsko prostost za svoje pošiljke, namenjene zvezi in ne uživajo pri tem nobenih ugodnosti več.

* * *

Zadnje čase so davčne uprave razpošiljale posojilnicam pozive, da naj vsled razpisa ministrstva financ, oddelek za davke, z dne 5. junija 1932, št. 46.451/III vknjižujejo, koliko kolkov so izdale in da naj o tem vsak mesec poročajo davčnim upravam.

Kakor smo proizvedeli na pristojnem mestu, se označeni razpis finančnega ministrstva ne nanaša na zadruga, ki jim torej ne bo treba sestavljati in predlagati omenjenih mesečnih izkazov o porabljenih kolkih.

Dr. Basaj:

Obnovitev poslovanja pri posojilnicah.

Na mrtvi točki.

Te vrstice pišemo predvsem za naše hranilnice in posojilnice, ker pri njih se je res pojavila potreba obnoviti poslovanje. Poslovanje s starimi vlogami, s starimi posojili je prišlo na mrtvo točko in nihče ne ve danes, kako bomo mogli to reševati v bodočnosti. Gotovo pa je, da bomo posredovanje denarnih zavodov potrebovali tudi v bodočnosti. Zato je potrebno, da razmotrivamo vprašanje, kako obnoviti poslovanje.

Predno pa rešujemo to vprašanje, moramo podrobneje pogovoriti o sedanjem položaju. S tem bo sama po sebi dokazana potreba obnovitve poslovanja in bodo že tudi dane smernice, kako to poslovanje obnoviti. Današnji položaj temeljito razložiti

pa je zelo težko. Če bi šli na prve vzroke tega položaja, bi morali pisati o splošni gospodarski in posebej o finančni krizi. To so pa že preporna vprašanja in vlada vse prej kot edinost naziranj o zadnjih vzrokih splošne gospodarske in posebej finančne krize.

Denarna kriza.

Glede denarne krize pa si je vsaj praksa precej na jasnem, da tiči korenina vsega zla v splošnem nezaupanju. Tu je bilo prvenstveno nezaupanje upnikov do dolžnikov radi krize podjetij; potem se je pojavilo splošno nezaupanje do denarja skoro po cellem svetu in naposled imamo danes računati s splošnim nezaupanjem vlagateljev do denarnih zavodov. Svet se je razdelil v dva

tabora. So oni, ki špekulirajo na padec denarja in vidijo sigurnost le v blagu oziroma nepremičninah; so pa na drugi strani seveda v manjšini oni, ki vidijo in vedo, da je kupna moč denarja večja kot je bila kdaj in da ni v interesu narodnega gospodarstva, najmanj pa državnega gospodarstva, inflacija v kakršnikoli obliki.

Želja dolžnikov.

Da se dolžniki navdušujejo za inflacijo, je razumljivo. Kako bi bil človek proti svojim lasnim interesom! Kako naj bi si ne želel, da se težko breme dolga v zlatu z izdatno inflacijo spremeni v lahko breme dolga v papirju! Kakor je svetovna vojna rešila mnogo mnogo dolžnikov propada in jim neizmerno olajšala njihovo breme, tako tudi sedaj mnogi prezadolženci pričakujejo rešitve pred propadom ne iz svojega dela, svoje pridnosti in vztrajnosti, ampak pričakujejo svojo rešitev iz gospodarske katastrofe, ki jo imenujemo inflacija. Inflacija vzame tistim, ki imajo prihranke, del teh prihrankov, a razbremeni tiste, ki imajo dolg, dela tega dolga. Tako daleč gredo prezadolženci v svojem navdušenju, da učijo, da bo tudi gospodarsko krizo mogoče rešiti le z inflacijo.

Ni razloga.

Seveda pa ti krivi preroki ne pomislijo, da je bila svetovna vojna dogodek ali bolje katastrofa tolike teže, da so napram ogromnim žrtvam krvi in gospodarskih dobrin bile žrtve varčevalcev radi inflacije le razmeroma majhne, da je bila torej svetovna vojna za se dovolj močan in dovolj tehten vzrok za inflacijo. Takega razloga danes ni. Dalje pristaši inflacije ne pomislijo, da se bolezen ne zdravi z morfijem, temveč samo začasno olajša bolečine. Tako se tudi kriza ne zdravi z inflacijo. Nasprotno z inflacijo bi se gospodarski nered le povečal in povečalo zla-

sti eno, kar je za gospodarstvo važno, to je nezaupanje. Naše kreditno gospodarstvo z zaupanjem stoji in pade. Če se mesto zaupanja uveljavi nezaupanje, pomeni to konec kreditnega gospodarstva in denarnih zavodov, ki so nosilci tega kreditnega gospodarstva.

Interesi države.

Naposled si propagatorji inflacije vso stvar predstavljajo preveč enostavno. Oni mislijo, da ima država interes na inflaciji; pa je vendar država tista, ki bi bila z inflacijo najbolj oškodovana, in država se bo zato proti inflaciji do skrajnosti odločno borila. Naj se samo pomisli, kako bi mogla potem država izvrševati svoje obveznosti za inozemska posojila, katera vendar predstavljajo pet šestin vseh državnih dolgov v primeri s tuzenskimi obveznostmi. Vse državne finance, državni proračun, davki, plače uradnikov itd., vse bi prišlo v največji kaos in bi bilo zopet treba nekaj let, da bi se finance države uredile.

Naposled si tudi ni mogoče predstavljati, da bi posledica inflacije bila glede blagovnih cen ista kot je bila po vojni. Po vojni je vsega blaga: industrijskih, obrtnih, kmetijskih pridelkov in izdelkov manjkalo in so seveda cene takrat rastle ne samo radi inflacije, ampak v veliki meri radi velikega povpraševanja po blagu pri majhni ponudbi. Danes pa vemo, da je blaga vseh vrst: industrijskih, obrtnih in kmetijskih izdelkov ali pridelkov preveč in cene še vedno padajo. Zato je gotovo, da bi tudi eventualna zmerna inflacija ne imela vpliva na cene in bi se cene v tuzemstvu držale, kakor so se držale cene v Angliji kljub temu, da se je funt ločil od zlate podlage.

Slaba spekulacija.

Zato oni tabor, ki danes spekulira na blago in le v blagu vidi zavarovanje svoje

vrednosti, pa se zato za vsako ceno hoče znebiti denarja, po našem mišljenju slabo spekulira. Koliko načinov si izmišljajo, da dobijo hranilne vloge iz posojilnice! Koliko je tu iznajdljivosti in vztrajnosti! In kako na drugi strani denar, ki so ga dobili, mnogokrat nepremišljeno porabijo! Naj navedem le par drastičnih primerov.

Kmet si je bil kupil osebni avto za 63.000 Din in ga nima za kaj rabiti, denarja pa sedaj nima niti za najbolj potrebne gospodarske naprave. Branjevka je kupila njivico vredno 4000 Din za 10.000 Din. Sedaj bi nujno potrebovala denar, da odkupi del stavbne parcele, na kateri ima svojo prodajalnico, a denarja ne more dobiti. Ljudje so si bili nakupovali v večjih množinah tekstilno blago, sedaj pa vidijo, da cene še padajo, njim pa blago brez potrebe leži v omari. In takih primerov bi lahko navajali stotine, tisoče. Ljudje so po nepotrebnem začeli bežati, panično bežati in v tem begu metali proč denar, o katerem bi morali vedeti, da je še čisto solidno zvezan z zlato podlago in da njegova kupna moč celó raste.

Položaj posojilnic.

Posojilnice so seveda v zelo neprijetnem položaju. Vedno še traja pritisk starih vlagateljev, katerih mnogi hočejo imeti svoj denar. Ker so denarni zavodi brez izjeme omejili izplačevanje hranilnih vlog, je nezaupanje do njih toliko, da nove vloge sploh ne prihajajo več. Posojila se pa deloma radi krize, deloma pa tudi radi zakona o zaščiti kmeta ne vračajo niti se ne plačujejo obresti. Kjer pa se samo jemlje in nič ne dodaja, tam tudi največji kup mora kmalu skopneti. Blagajne se praznejo do malenkostnega ostanka. Vsled tega postajajo mnogi prehudi pesimisti in izgublajo pogum. Toda pesimizem je najslabši pomočnik in kdor je izgubil pogum, je izgubil vse. Kakor malodušnost v

takih razmerah škoduje in na vse strani slabo vpliva, tako pogum koristi in ugodno vpliva na druge. Vodstvo posojilnic mora zato pogumno vztrajati v viharju krize in ne pokazati nobenega strahu, nasprotno hrabriti in dajati vsem upanje, da bo tudi po tej težki krizi nastopilo pomirjenje.

Predlog za obnovitev.

S takim pogumom in optimizmom morate tudi presojati sledeči predlog, kako obnovimo vsaj v malem obsegu poslovanje posojilnic. Ne smete tega predloga že naprej odklanjati malodušno govoreč: „Saj ne bo šlo!“ V stiski je treba večje iznajdljivosti in podvojenih sil. Če bomo sile podvojili, bomo gotovo mogli poslovanje, kakor je spodaj navedeno, pri velikem številu posojilnic vsaj v omejenem obsegu obnoviti.

Vemo, da je zlo v tem, da je dotok popolnoma prenehal. Dotoka pa ni radi tega, ker ni zaupanja. Vlagatelj se boji, da se ne bi njegov denar ujel v mišnico. Njegovo nezaupanje moramo premagati. Kako? Trdimo, da se zaupanje vlagateljev da priboriti na ta-le način:

Razglasiti je treba, da posojilnica sprejema odslej nove vloge v depot s čisto dooločno obveznostjo, da jih vlagateljem vsak čas na zahtevo stavi na razpolago. To striktno obveznost je treba posebno naglasiti.

Nova hiša poleg stare.

Vprašate, kako bo pa to izgledalo. Na eni strani stari vlagatelji in stari dolžniki, napram katerim imamo omejeno poslovanje in celo vrsto izgovorov, na drugi strani pa novi vlagatelji, ki imajo pravico vsak čas ves deponirani denar dvigniti. Če v podobi povemo, je to tako, da poleg stare hiše začnemo graditi novo. Novo gradimo polagoma

s skromnimi sredstvi, stare pa ne zapustimo, temveč jo še naprej oskrbujemo. Kakor hitro se bodo razmere izboljšale, pride nova hiša pod podaljšano streho stare hiše, tako da bo na zunaj in na znotraj zopet vse skupaj en dom.

V poslovanju posojilnice bomo imeli začasno dve skupini. **Stare vloge**, ki se izplačujejo le pod omejitvami. Odgovorni smo za njih varnost in obrestovanje. Nismo pa odgovorni za njih takojšnje izplačilo; kajti dohitela jih je kriza, splošno pomanjkanje gotovine, splošni naval vlagateljev, tako da moremo upravičeno govoriti o **višji sili**. Denar starih vlagateljev ni izgubljen, temveč se nahaja v posojilih, katerih pa v sedanjih težkih časih ni mogoče izterjati. Nahaja se pa tudi v naložbah pri zvezi, katerih ni mogoče dvigniti. Zato bomo pač stare vloge starim vlagateljem izplačevali omejeno iz onih sredstev, ki bodo dotekala iz vračevanja posojil in iz obresti posojil in kolikor se nam bodo izplačevale naše naložbe pri drugih denarnih zavodih.

Druga skupina, nove vloge v depotu, pa je popolnoma ločena. Te zneske celo **vplisujemo posebej kot depote**, jih obrestujemo kvečjemu po 2% in držimo posebej v blagajni, tako da so nam vsak čas pri roki, ako pride novi vlagatelj po svoj denar. Ako bi se teh vlog nabralo več, bi bila seveda izguba radi obresti, ki bi jih priznavali, čeprav so te obresti nizke. Bila bi pa tudi nevarnost radi vloma, ker blagajna ni visoko zavarovana. Radi tega bo enako kakor posojilnice tudi zveza uvedla novo poslovanje in sprejemala od včlanjenih posojilnic nove depotne vloge ter jih obrestovala po 2 1/2%. Seveda ima pa tudi ona določno in brezpogojno obveznost, da te depotne vloge vsak čas na zahtevo izplača posojilnici, kakor ima obveznost posojilnica napram novim vlagateljem.

Ugovori.

Prečitali ste predlog za obnovitev poslovanja in že imate pripravljenih celo vrsto ugovorov. Na vse ne moremo, na nekatere pa vendar takoj lahko odgovorimo, ker smo jih že slišali na sestankih.

1. **Ljudje nimajo denarja** in edino radi tega ni pritoka novih vlog. — Ta ugovor ne drži, vsaj na splošno ne. Res so mnogi kraji, kjer pred sedanjo krizo ni bilo denarja in ga je seveda še manj danes. Je pa gotovo, da ljudje tudi danes varčujejo in se jim denar nabira doma. Zlasti pa je mnogo takega denarja skritega po domovih, ki je bil poprej naložen v denarnih zavodih. Čim bodo ljudje imeli sigurnost, da bo ta denar v posojilnici res vedno na razpolago, ga bodo radi prinesli.

2. **Ljudje ne bodo prinesli denarja.** Ne zaupajo posojilnicam, ker so že enkrat podobno obljubo snedle. — Ta ugovor je tehtnejši. Res se je lansko jesen napravila velika napaka, ko so se sprejemale nove vloge z obveznostjo takojšnjega vračila, potem pa se je ta denar porabil za izplačevanje starih vlog. In ko so prišli novi vlagatelji po denar, se jim ni moglo ustreči. Toda, če smo napravili napako enkrat, je treba izrecno povedati, da je ne bomo napravili drugič. Zato je v razglasu treba poudariti, da se bodo te nove vloge brezpogojno na zahtevo takoj izplačale. Zato pa je tudi treba te nove vloge brezpogojno držati v blagajni in se za nobeno ceno ne pustiti premotiti, da bi se tudi le delno ta denar porabil za izplačevanje starih vlog.

3. **Čemu nam bo denar v blagajni, ki se ga ne smemo dotakniti**, pač pa ga še celo obrestovati? To je samo delo in pa še izguba mesto dobička. — Tudi ta ugovor je tehten. Odgovarjamo pa nanj s tem, da je za obnovitev poslovanja in za pridobitev zaupanja pač treba nekaj žrtev. To

žrtev predstavlja delo in izguba na obrestih. Oboje pa je bogato nagrajeno s tem, ako se nam posreči res poslovanje obnoviti in izgubljeno zaupanje vrniti.

4. Kakšna bo ta obnovitev poslovanja, če bo pa denar ležal v blagajni mrtev? To je povrh še gospodarska škoda, ker je denar odtegnjen prometu. — Res je, da s tem denarjem ne smemo razpolagati bodisi za posojila, bodisi za izplačevanje starih vlog, ker moramo držati dano besedo. Toda pomislite sledeče. Če prinese eden, dva, trije, pet ali deset novih vlagateljev denar, potem je jasno, da ga morate držati v blagajni. Kajti računati morate z možnostjo, da eventualno vseh deset pride po svoj denar in zahteva izpolnitev obljube. Toda, če prinese denar dvajset, trideset, petdeset ali več novih vlagateljev, potem **morete računati sigurno, da ne bodo vsi prišli in zahtevali izplačilo denarja.** Le na podlagi takega računa se je sploh moglo začeti poslovanje posojilnice. Čim večje je število vlagateljev, tem večja je gotovost, da ne bodo vsi prišli po denar in tem večje tudi število onih, ki ne

bodo prišli. To se pravi, da boste z delom denarja, čim bo število novih vlagateljev večje, vendar lahko razpolagali za kratkoročne posle, zlasti za kratkoročna popolnoma sigurna posojila.

5. Stari vlagatelji bodo nejevoljni in bodo mogoče celo zahtevali izplačilo svojih vlog iz novih depotov. — Mi smo že rekli, da morate te nove vloge voditi posebej kot depote in to posebno upravo tako določno izpeljati, da v nobenem slučaju niti v slučaju rubežni ne morejo stari vlagatelji poseči po tem denarju.

Dali smo en predlog za obnovitev poslovanja. Če ve kdo kaj boljšega, naj zapiše in pošlje Zvezi oziroma „Narodnemu Gospodarju“. Radevolje bomo priobčili. Na vsak način pa mora uprava posojilnice napraviti o tem predlogu na podlagi razgovora svoje **zaključke.** Ne gre, da bi v času najhujše krize držali roke križem in prepustili ladjo viharju in valovom. Sposobnost in odločnost uprave se bo ravno v teh časih pokazala. In sposobnost in odločnost bo gotovo tudi rodila uspehe.

Ant. Kralj:

Stavbne hranilnice na Nemškem.

Na Nemškem vodijo oster boj proti zlorabam združnih organizacij v osebne namene. Sicer so se zlorabe vršile tudi pred vojno, vendar v dosti manjši meri. Združništvo pa je zadobivalo od leta do leta večji pomen in je posebno po svetovni vojni v vedno večjem obsegu pričelo mamiti elemente s temno preteklostjo, da so začeli v čimdalje večjem obsegu ustanavljati zadruga za doseg svojih lastnih sebičnih namenov. Lahkovernost ljudstva, predvsem pa gospodarska stiska sta jim olajšala delo. Pomoči potrebni ljudje so lahko dostopni za lepe

obljube. Tako se je zgodilo, da so goljufi dan za dnem otimali revežem zadnje novce iz žepa. Mnogi so se sicer informirali o takih dvomljivih podjetjih, toda navadno šele tedaj, ko so bili že stopili z njimi v poslovno zvezo, torej prepozno. Po mnogih bridkih izkušnjah bi bilo pričakovati, da se bo občinstvo spametovalo; toda vedno novi slučajji varanja dokazujejo, da se prevečanjem še vedno posreči, kovati kapital iz ljudske neumnosti. Brž ko nastopi kaka nova ideja ali se pojavi nova firma, ki zagotavlja naravnost nemogoče in čudežne stvari, se

že dobe zopet ljudje, ki nasedejo še tako bedastim obljubam.

Kako neverjetno lahkomišelní so ljudje in kako brez prevdarka se dajo zapeljati mamljivim vabilom zgovornih priganjačev, smo imeli priliko opazovati tudi pri nas, ko so se bile pojavile razne posmrtninske organizacije, ki so se deloma snovale tudi v obliki zadrug.

Na Nemškem gre boj v prvi vrsti proti takozvanim stavbnim hranilnicam, ki so se v zadnjih letih širile kakor gobe po dežju. Kakšne so bile te ustanove, se vidi najbolje iz ocene predsednika stanovanjskega odseka v pruskem deželnem zboru: od 210 njemu znanih stavbnih hranilnic jih smatra 180 za goljufive ali diletantske; kvečjemu 10 je takih, ki bi se mogle smatrati za resne in priporočljive. Stavbne hranilnice so ustanavljali ljudje brez premoženja, ki so že polagali razodetveno prisego, ljudje, proti katerim je bilo izdano zaporno povelje. Navzlic temu pa so od javnosti terjali, da se jim zaupa uprava tujih prihrankov.

Stavbne hranilnice so najpreje snovali na Angleškem, pozneje tudi v Ameriki. V obeh deželah so dosegle prav lepe uspehe in uživajo zato velik ugled. Na Angleškem jih sedaj deluje približno 1000, v Ameriki celo okoli 12.000. Na Nemškem so se začele širiti še le v zadnjem času. Zagovorniki tega gibanja se na Nemškem radi sklicujejo na uspehe, ki so jih stavbne hranilnice dosegle v anglosaksonskih pokrajinah. Toda med njimi je velika, da, bistvena razlika. Ni odločilno ime, ampak ustroj organizacije. Nemške stavbne hranilnice nimajo z angleškimi skoro nič drugega skupnega nego ime. Namen nemških stavbnih hranilnic je, dajati članom nizko obrestovana ali celo brezobrestna posojila, s katerimi naj si nabavijo hiše ali poplačajo visoko obrestovane hipoteke. Stavbna hranilnica ne more

odpovedati teh posojil, ki jih je treba vračati polagoma v majhnih mesečnih obrokih. Ker naj bi bila posojila zelo poceni, morejo stavbne hranilnice za denar, ki ga razdeljujejo, tudi od svoje strani nuditi le prav nizke obresti, oziroma ne dajejo sploh nobenih obresti. Zato potrebnega denarja ne morejo dobiti na javnem denarnem trgu, ker bi morale ondi plačati običajne denarne obresti. Tako jim ostane le še ena pot do denarja: člani, ki žele dobiti posojilo, morajo sami zbrati denar, ki se potem razposodi med nje. Stavbna hranilnica sklene z stavbnim varčevalcem posebno varčevalno pogodbo, v kateri se stavbni varčevalec zaveže, da bo mesečno plačeval določen znesek, ki je po višini zaprošenega posojila različno visoko odmerjen. Ta plačila se sploh ne obrestujejo ali pa prav nizko.

Vsakdo, ki hoče dobiti posojilo, mora torej najpoprej varčevati. Koliko časa mora varčevati, oziroma kdaj bo dobil zaprošeno posojilo, tega ne more vedeti. Čakalna doba je zelo dolga in traja morda 10 ali 15 let, včasih celo dalj. Čim daljša je čakalna doba, tem manjša postaja korist „brezobrestnega“ posojila, ker se ne plačajo obresti za denar, ki se je dolga leta nabiral od meseca do meseca. Odločujoča okolnost je torej pri nemških stavbnih hranilnicah čas, ko se posojilo dodeli. Vsak teh prisiljenih varčevalcev, ki mora denar po tako nepovoljnih pogojih nalagati pri stavbni hranilnici, čaka nepotrpežljivo obljubljenega posojila in čim dalje mora čakati, tem bolj nepotrpežljiv in nezadovoljen postaja, ker se pričakovana korist čim dalje bolj izpreminja v njegovo škodo.

Vse drugače je stvar urejena pri angleških in ameriških stavbnih hranilnicah. Stavbni varčevalec, stavbna varčevalna pogodba, najmanjše dajatve, brezobrestna posojila, čakalna doba, to so stvari, ki jih na

Angleškem in v Ameriki ne poznajo, ki pa so bistvenega pomena na Nemškem. Tamošnje stavbne hranilnice delajo po čisto drugem sistemu.

Najvažnejša razlika obstoji v tem, da angleške stavbne hranilnice ne pobirajo denarja za svoje posojilojemalce od teh samih, ampak ga dobivajo od drugih ljudi, ki ne zahtevajo za se nobenih posojil. Angleške stavbne hranilnice poslujejo torej v nasprotju z nemškimi načeloma z dvema skupinama članov, na eni strani z vlagatelji, ki pri njih plodonosno nalagajo svoje prihranke, ki hočejo torej varčevati, na drugi strani pa s posojilojemalci, ki nameravajo z izposojenim denarjem pridobiti svoj dom.

Vlagatelji prinašajo prihranjeni denar seveda le zato, ker se jim obrestujejo, ker imajo torej od tega korist. Obresti, ki jih dovoljujejo stavbne hranilnice, so deloma celo višje nego obresti pri drugih denarnih zavodih, to pa zato, da je dotok vlog večji. Na drugi strani morajo dolžniki plačevati primerno visoke obresti. O „brezobrestnih“ posojilih se na Angleškem in v Ameriki nikdar ne govori. Zaradi visokega obrestovanja vplačanega denarja donaša prav mnogo varčevalcev svoje prihranke v stavbne hranilnice, ki zato trajno razpolagajo z velikimi vsotami. Število vlagateljev je veliko večje nego število dolžnikov. Tako je bilo na Angleškem ob koncu l. 1929 v 1012 stavbnih hranilnicah 1,658.158 varčevalcev in le 628.933 posojilojemalcev in v New Jersey, da omenimo le eno državo v U. S. A., 945.796 vlagateljev in le 249.714 dolžnikov.

V tej okolnosti leži druga bistvena razlika med obojnimi stavbnimi hranilnicami. Na Angleškem posojilojemalec ne postane prisiljen varčevalec. Njemu ni potreba sodelovati pri zbiranju denarja, ki si ga hoče izposoditi. Denar vlagajo drugi. Denar je torej že pripravljen in posojilojemalec ga

lahko dobi brez najmanjše čakalne dobe. Vsled neznosno dolge čakalne dobe nemških stavbnih hranilnic pa je popolnoma negotovo, kedaj se posojilo dodeli. Ta okolnost pa onemogoča vsako kalkulacijo in povzroča nesigurnost, ki je v gospodarstvu nad vse kvarljiva.

Nadalje se nemške stavbne hranilnice razlikujejo od angleških v tem, da so hranilne vloge pri njih vezane. Kdor hoče iz kakršnegakoli vzroka razdreti stavbno varčevalno pogodbo, dobi denar povrnjen šele čez dolgo časa in z znatnimi izgubami. Na Angleškem in v Ameriki pa se hranilne vloge lahko vplačajo vsak čas in vsak čas brez izgube lahko tudi dvignejo. Člani angleških stavbnih hranilnic niso torej v nobenem oziru navezani na svoje hranilnice.

Iz tega pojasnila se vidi, da so angleške in ameriške hranilnice zgrajene na drugačni podlagi kakor nemške in se ne dajo postaviti z njimi v eno vrsto. Zato je čisto napačno, ako se snovatelji nemških stavbnih hranilnic sklicujejo na uspehe angleških in ameriških stavbnih hranilnic. Če to vendar delajo, potem namenoma zavajajo svoje člane v zmoto.

Kakor smo že omenili, so se ob snovanju in v poslovanju stavbnih hranilnic na Nemškem dogajale velike nerednosti. Poslovanje se je vršilo navadno tako, da so se jemali enkratni odtegljaji, pristojbine za pregled, pristojbine za informacije, visoki upravni prispevki v izmeri 2—3% i. t. d. Vse te pristojbine so izgubljene, ako izpade poizvedovanje neugodno, kar se da jako lahko doseči. Vsled dolge čakalne dobe postane mnogo članov nezadovoljnih in pretrgajo svoje zveze s hranilnico, pri čemur so pa zopet občutno tepeni. Zdi se, da „direktorji“ računajo zlasti s to okolnostjo in znajo škodo takih izstopajočih članov obrniti sebi v prid. Dostikrat se je tudi dogajalo, da so člani

načelstva in nadzorstva naklanjali posojila najprej sebi in sicer v prav izdatnem obsegu, za druge pa so imeli le prazne obljube in tolažbe. Nekatere hranilnice so obljubljale tudi, da se bo posojilo izplačevalo ob določenem času in so pri tem zagotavljale neverjetno kratko čakalno dobo, med tem pa so obljubljale pomagati z začasnimi vmesnimi krediti. Vsega tega pa seveda niso mogle izpolniti. Marsikje so se ustanavljanja lotili ljudje, ki so bili za to popolnoma nesposobni, ljudje, ki so prej sedeli po ječah itd.

Te in podobne zlorabe so po odkritju silno omajale zaupanje v nemško stavbno hranilništvo. Oškodovanih je bilo toliko malih ljudij, da je bila vlada prisiljena predložiti državnemu zboru poseben zakon o poostritvi nadzorstva nad zasebnimi zavarovalnimi podjetji in stavbnimi hranilnicami. Zakon obsega obrtno policijske pogoje za ustanovitev in poslovanje zasebnih stavbnih hranilnic. Za ustanovitev je potrebno oblastveno dovoljenje, poslovanje je podvrženo državnemu nadzorstvu. Te posle opravlja državni nadzorovalni urad za zasebno zavarovalništvo, ki mu je treba predložiti natančen iz-

kaz o namenih, o uredbi in organizaciji zavoda, o premoženjskem stanju i. t. d. Zakon dopušča, da se smejo stavbne hranilnice snovati le v obliki delniških družb, komanditnih družb na akcije ali družb z omejeno zavezo. V obliki zadruga se stavbne hranilnice v bodoče ne smejo več ustanavljati. Za obstoječe stavbne hranilnice v obliki zadruga more državni nadzorovalni urad predpisati rok, v katerem se morajo preosnovati v drugačno družabno obliko.

Vodilni zadružni krogi izražajo svoje zadovoljstvo, da se stavbne hranilnice ne morejo več snovati kot zadruga.

S temi dogodki smo se bavili nekoliko obširneje, ker je pri nas navada, da radi posnemamo Nemce in njihove oblike organizacije presajamo na naša tla. V zadnjih časih opazujemo, da se tudi pri naših trgovskih sodiščih registrirajo zadruga z zelo sumljivimi cilji, tako da se nehote vsiljuje misel, da naj bi te zadruga služile le osebnim koristim snovateljev. Posmrtninske družbe so že pokazale vso propalost raznih ljudskih „osrečevalcev“, pazimo, da se gniloba ne zanese tudi v zadružništvo!

Anton Kralj:

Kako je razširjeno zadružništvo v Dravski banovini.

Zadružništvo postaja čim dalje močnejši faktor v narodnem gospodarstvu. Zato je prav, da se zadružnemu gibanju obrača večja pozornost nego doslej.

V l. 1931. je bilo v Dravski banovini ustanovljenih vsega skupaj 288 novih zadrug. Toľiko se jih ni ustanovilo še nobeno leto poprej. Vzrok temu velikemu porastu so t. zv. „pašniške in gozdne“ zadruga, katerih se je lani osnovalo nič manj nego 199, ker se je pričakovalo, da se bo agrarna zemlja dodeljevala tudi zadrugam.

Številke naslednje tabele nam kažejo sliko o številčnem stanju zadrug po posameznih okrajih, kagor so bile vpisane v zadržne registre poedinih trgovskih sodišč, in pa porazdelitev na posamezne vrste. Te številke so pa dejanske nekoliko previsoke, ker so vštete tudi zadruga, ki se nahajajo v likvidaciji in pa tudi take, ki nič ne poslujejo, kar se pa statistično ne da dognati. Posebno po mestih je število takih „mrtvih“ zadrug precejšnje.

O k r a j	Skupaj	Od teh je		O d n e k r e d i t n i h j e									Nabavnih, prodajnih, konsumnih	Stavbnih	Obrtnih	Raznih drugih
		kreditnih	nekreditnih	mlekar- skih, sirar- skih	živilorejskih, konje- rejskih, pašniških	kmetijskih strojnih	zadruž. elektraren	vinarskih	agrar- nih zajednic	vodovodnih	drugih kmetijskih	pašniških in gozd- nih				
Radovljica	72	19	53	13	3	2	—	—	—	1	1	11	16	2	2	2
Kranj	115	29	86	10	21	19	3	—	—	6	1	7	7	6	6	—
Kamnik	53	17	36	10	8	3	4	—	—	2	—	1	5	1	2	—
Litija	49	16	33	4	3	—	—	—	1	—	—	10	7	3	1	—
Ljubljana okolica	103	33	70	9	10	10	7	—	—	5	3	9	8	6	2	1
Ljubljana mesto	120	21	99	1	1	—	—	1	—	—	2	1	10	39	19	25
Logatec	53	15	38	3	3	1	3	—	—	2	1	17	5	—	2	1
Kočevje	114	24	90	2	12	—	2	—	—	—	1	56	10	1	6	—
Črnomelj	16	9	7	3	1	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—
Metlika	10	6	4	—	—	—	—	1	—	—	1	—	2	—	—	—
Novo mesto	66	22	44	3	4	4	1	—	—	—	—	20	8	2	1	1
Krško	54	26	28	4	4	1	3	—	—	1	1	6	7	—	—	1
Trg. sodišči Ljubljana in Novo mesto skupaj	825	237	588	62	70	40	27	2	1	17	11	140	86	60	41	31
Brežice	34	16	18	1	1	—	2	1	—	—	—	6	5	1	1	—
Laško	35	10	25	1	2	—	4	—	—	—	—	2	9	5	1	1
Celje okolica	51	29	22	3	4	—	1	—	—	3	3	1	4	2	—	1
Celje mesto	31	9	22	—	—	—	—	1	—	—	—	—	3	4	10	4
Gornji grad	50	12	38	—	11	—	6	—	—	2	1	9	7	—	1	1
Slovenjgradec	28	13	15	1	10	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—
Konjice	21	12	9	—	1	—	1	—	—	—	—	7	—	—	—	—
Šmarje	64	28	36	3	2	—	—	—	1	3	—	20	6	—	—	1
Dravograd	31	13	18	3	4	—	—	—	—	—	1	3	1	3	1	2
Maribor, levi breg	37	23	14	—	2	1	3	—	4	—	—	3	—	—	—	1
Maribor, desni breg	49	18	31	1	2	—	7	—	5	1	4	3	4	1	—	3
Maribor mesto	58	13	45	1	—	—	—	3	—	—	2	—	7	9	16	7
Ptuj okolica	67	32	35	3	2	6	3	5	4	—	4	3	5	—	—	—
Ptuj mesto	15	3	12	—	—	—	1	1	—	—	—	—	3	2	5	—
Ljutomer	31	15	16	—	6	—	4	2	—	—	—	—	3	—	1	—
Murska Sobota	33	24	9	1	—	—	—	—	1	—	—	—	5	1	1	—
Dolnja Lendava	27	10	17	—	—	—	1	—	12	—	—	1	1	—	2	—
Trg. sodišči Celje in Maribor skupaj	662	280	382	18	47	7	33	13	27	9	15	59	66	28	39	21
Prištevske zadruge iz okoliša trg. sodišči v Ljubljani in Novem mestu	825	237	588	62	70	40	27	2	1	17	11	140	86	60	41	31
se pokaže kot stanje 31. 12. 1931.	1487	517	970	80	117	47	60	15	28	26	26	199	152	88	80	52

Banovinski davki, takse in doklade.

Izza dne 1. aprila 1932 se v proračunskem letu 1932/33 pobirajo v dravski banovini sledeče banovinske davščine:

1. obč. banovinska doklada k vsem državnim neposrednim davkom v iznosu 35 %;

2. nadomestna cestna doklada v iznosu 25 %;

3. zdravstvena doklada po § 17 zakona o zdravstvenih občinah v iznosu 10 %;

4. trošarina na alkoholne tekočine; ba-

novinski proračun je predvideval na vino banovinsko trošarino 1 Din od litra in na žganje 5 Din od hl^o, toda ti predpisi so bili izpremenjeni z zakonom od 18. aprila 1932; na pivo se plačuje banovinske trošarine 60 Din od hl, na liker, rum, špirit, konjak 7 Din od hl^o, na esence, ekstrakte in eterska olja 400 Din od 100 kg;

5. trošarina na ogljikovo kislino v iznosu 10 Din od vsakega kg; na umetne brezalkoholne pijače brez dodatka ogljikove kisline se pobira trošarina v iznosu 0-10 Din od vsakega dcl vsebine;

6. trošarina na bencin v iznosu 100 Din na 100 kg bencina;

7. trošarina na konzum električnega toka, ki znaša 3 % odškodnine, ki jo plača konzument za tok; ta postavka se zniža za 25 % za tok, ki se uporablja kot pogonska sila;

8. trošarina na premog znaša na tono: 1) pri rjavem premogu in sicer a) pri kockovcu 10 Din, b) pri kockovcu in rovnem premogu 7 Din, c) pri orehovcu 5 Din, č) pri grahovcu, zdrobu in prahu 3 Din; 2) pri črnem premogu 50 % več kot pri rjavem premogu; 3) pri lignitu 50 % manj kot pri rjavem premogu;

9. takse na plesne prireditve in podaljšanje policijske ure;

10. 5 % doklada na državno takso na vstopnice in 4 % taksa od vrednosti kinematografskih vstopnic;

11. taksa na lovske karte;

12. taksa na sečnjo gozdov, ki znaša 2 % od prodajne cene lesa ali od vrednosti posekanega lesa, namenjenega za prodajo. Če izkupiček za posekani les v enem koledarskem letu ne presega zneska 10.000 Din, se ta taksa ne plačuje; prav tako se taksa ne plačuje, če poseka lastnik les za lastno porabo;

13. taksa na zakupnino lovišč v iznosu 10 % letne zakupnine in poleg tega še 20 par od vsakega hektarja lovišča; za ribolov se plačuje 25 % letne zakupnine;

14. taksa na živinske potne liste znaša: a) za drobnico 1 Din od komada, toda največ 3 Din; b) za posamezno veliko žival 3 Din;

15. taksa na šoferske legitimacije;

16. taksa od prenosa nepremičnin, ki znaša 1 %;

17. doklada k dopolnilni prenosni taksi; ta doklada znaša 50 %;

18. banovinska davščina na šmarnico v iznosu 0-15 Din od vsakega trsa;

19. davščina na motorna vozila;

20. trošarina na pnevmatiko;

21. prispevek avtobusnih podjetij za prekomerno uporabo cest;

22. odkupnina osebnega dela po § 38 zakona o nedržavnih cestah.

A. Kr :

Razgled po tujini.

Na Ogrskem so zaradi hude gospodarske krize kreditne razmere zelo nepovoljne, lahko se reče neznosne. Da bi se zaježilo oderuštvo, ki se ob takih okoliščinah rado pojavlja, je bil izdan zakon proti oderuštvu. Po tem zakonu se ima ustanoviti državni

kreditni svet, ki ima nalogo skrbeti za red v kreditnih zadevah in določevati najvišjo obrestno mero. Z naredbo je bilo določeno, da smejo obresti znašati največ 12 %. Če bi znašale več, bi to pomenjalo oderuštvo in bi se ne mogle sodno iztožiti. Kreditni svet določa obrestno mero po danih denarnih in kreditnih razmerah, maksimum pa ne sme presegati obrestne mere ogrske narodne

banke za več kakor 50%. Kreditni svet določa tudi obrestno mero za hranilne vloge in sicer po raznih kategorijah denarnih zavodov. Posojilodajalcem ni dovoljeno, da bi poleg obresti zaračunavali še kake stranske pristojbine. Kreditni svet ima pravico, da sme likvidirati take zavode, ki zaradi nezadostne rentabilnosti ne morejo obstati. Zemljiški posestniki, katerih glavni dohodek izvira iz poljedelstva in ne dosega izvestnega katastrskega čistega dobička, lahko prosijo, da se jim dovoli odlog sodne prodaje nepremičnin. Ako je taka prošnja zadostno podprta, odredi sodišče moratorij. Posestvo se tudi ne sme na dražbi prodati, ako bi vsi dolžniki ne mogli iz prodajne cene kriti svojih terjatev.

Važne so določbe naredbe, ki se tikajo zadrug. Naredba daje združni centrali pravico, da uredi obrestno mero kreditnih zadrug. Zadruga, ki so priključene centrali, smejo uporabljati le ono obrestno mero, ki jo je odredila centrala. Tudi obresti za hranilne vloge določa centrala, ki pa se mora ravnati po navodilih kreditnega sveta. Obrestna mera, kakor jo odredi združna centrala, se razglasi v uradnem listu, s čimer se razveljavijo prejšnji obrestni dogovori. To, da sme združna centrala kreditnim zadrugam določiti obrestno mero, je za kreditne razmere zadrug velikega pomena. Pogosto se je doslej dogajalo, da kreditne zadruga pri določanju obrestne mere niso konkurirale z drugimi denarnimi zavodi, ampak so se ravnale po obrestni meri, ki je bila odvisna od onih, ki so jim dajali denar. Take zadruga niso nastopale kot regulatorji obrestne mere, vsled česar so izgubile pravico do obstoja. V bodoče se kaj takega ne bo več moglo dogajati, ker so tudi zadruga ravno tako podvržene določbam zakona o obrestni meri, kakor drugi denarni zavodi. Ker se kreditne zadruga poklicno bavijo z denarnim posredovanjem, morajo ravno tako kakor denarni

zavodi pri dovoljevanju posojil in pri odplačilu dolgov dajati svojim dolžnikom pismen obračun. Ta obračun mora točno navajati višino prejetega ali odplačanega posojila in višino obresti. Ob reviziji se morajo vsi taki obračuni pregledati. Ker so krajevne kreditne zadruga odgovorne za kredite, ki jim jih daje centrala in za nje jamčijo z vsem svojim premoženjem, morajo v slučajih, ko se proti članu odredi sodna dražba, vestno proučiti, ali član zasluži moratorij ali ne. Njihova naloga je olajšana s tem, da popolnoma poznajo gospodarski in socialni položaj člana. Ako bi ravnale lahkomišno, potem bi zadruga naprtili sebi in centrali bremena, ker ščiti zakon v prvi vrsti združnega člana kot dolžnika.

Pravi prijatelji združništva upajo, da bo ta zakon koristil dolžnikom in tudi zadrugam samim.

Še nekaj naj omenimo iz ogrskega združništva. Mnoga ogrska mesta imajo ogromna posestva. Župan mesta Debrecen je pred kratkim započel akcijo, kako bi se mestni svet bolj praktično uporabil v korist splošnosti. Na mestnem posestvu, ki ima površine 400 hektarjev, naj bi se osnovala zakupniška zadruga. Konstatiralo se je, da bi bilo za mesto bolje, ako se mestni svet odstopi v obdelovanje zakupni zadrugi, kakor če bi se dajal v zakup v sedanji obliki. V današnji gospodarski krizi ni v agrarni deželi nobenega važnejšega vprašanja, kakor da se čimprej izboljšajo kmetijske razmere, kar pa se da doseči edino le z organizacijo produkcije, z organizacijo prodaje in z izboljšanjem strokovnega znanja. Ti cilji se pa dajo najbolje doseči z zakupnimi zadrugami. Ogrski gospodarski krogi spremljajo z zanimanjem akcijo mesta Debrecen in če se bo posrečila, jo bodo gotovo posnemala tudi druga mesta, kar bo dalo mnogim ljudem potreben zaslužek.

Iz bolgarskega zadružništva. Bolgarska osrednja zadružna banka v Sofiji je izdala letno poročilo s statistiko za leto 1930. Banka je ob koncu tega leta imela 455 članov, med katerimi so bili: zveza ljudskih bank (zadrug), zadružna centrala „Napred“, zveza produktivnih zadrug, osrednja zveza tobačnih zadrug, 57 neposredno priključenih posojilnic, 149 ljudskih bank kot članice zveze ljudskih bank, 13 neposredno pridruženih konsumnih zadrug, 57 konsumnih zadrug kot članice zadružne centrale „Napred“, 20 neposredno pridruženih produktivnih zadrug, 52 produktivnih zadrug kot članice zveze produktivnih zadrug, 12 kreditnih zadrug z neomejeno zavezo, 22 nabavnih in prodajnih zadrug, 53 stavbinskih zadrug, 12 drugovrstnih zadrug, 1 električna centrala, 1 uradniška hranilna in zavarovalna zadruga in 1 učiteljska hranilna in pomožna blagajna. Vse te organizacije štejejo 416.246 članov. Banka je ob koncu l. 1930 imela 146.112.216 levov lastnih sredstev, od česar je od države garantiranih 100 milijonov levov kot osnovni kapital. Tujih sredstev je imela 649.223.933 levov. Poleg tega ima osrednja zadružna blagajna pri bolgarski državni banki odprt kredit v znesku 150 milijonov levov, tako da je v celoti razpolagala z obratno glavnico 945.336.149 levov. Bilančna vsota je znašala 795.336.149 levov. V svojem poslovanju je dosegla 8.573.699 levov čistega dobička.

Rumunija ima veliko agrarno produkcijo in razpolaga z znatnimi zalogami žita za izvoz. Sedanji gospodarski položaj pa ovira, da bi mogla zasebna trgovina presežek žita nad domačo potrebo prodati v inozemstvo. Zato se pozornost obrača čim dalje bolj zadružni prodaji. Vsled tega se pod vodstvom office national de la cooperation roumaine snujejo okrajne zadruge za zbiranje in shrambo kmetijskih pridelkov. Pripravlja se

tudi ustanovitev zadružne centrale za uvoz in izvoz za celo državo, ki naj ima nalogo, da zadovolji trgovskim potrebam posameznih zadrug in jim preskrbi potrebna sredstva za trgovino s pridelki. Z ozirom na inozemstvo namerava centrala delovati v dveh smereh: 1.) navezati stike z osrednjimi zadružnimi organizacijami agrarnih držav jugovzhodne Evrope, da bi skupno izvažale; 2.) stopiti v neposredno zvezo z zadružnimi konsumnimi organizacijami na zapadu. Rumunska centrala se je v tem smislu že sporazumela z glavno zvezo bolgarskih kmetijskih zadrug. Temu dogovoru se je kasneje pridružila tudi glavna zveza srbskih kmetijskih zadrug.

Grška je bila po končani svetovni vojni postavljena pred celo vrsto velikih gospodarskih problemov, ki so vsi zahtevali nujne rešitve. Na novo pridobljene pokrajine je bilo treba gospodarsko organizirati, da bi se moglo primerno izkoriščati njihove naravne zaklade. Predvsem je bilo treba spraviti pod streho poldrugi milijon beguncev, ki so pobegnili iz Male Azije brez vseh sredstev preplavljali grško obalo. Grki so morali napeti vse sile, da bi bili kos tem nalogam in javna in privatna pobuda sta delali vzporedno v ozki zvezi, da bi se nastale težave tem lažje premagale.

Predvsem je vlada obračala svojo pozornost kmetijstvu, ki tvori podlago grškemu gospodarstvu. Pospeševanje je šlo v glavnem v treh smereh: Upravne odredbe za ostvareitev samostojnih organizmov za podpiranje kmetijstva, ustanovitev velikega kreditnega zavoda za kmetijstvo in pospeševanje zadružništva. Da se oskrbi potrebni kmetijski kredit, se je osnoval poseben nezavisen zavod v obliki banke s kapitalom 1.650 milijonov drahem. Ta kmetijska banka daje kmetovalcem kredite vseh vrst, podpira izvoz kmetijskih pridelkov in pomaga tudi zadružništvu. Banka daje trojna posojila: Kratko-

ročna obratna posojila za tekoče potrebe proti zastavi žetve, posojila za nabavo kmetijskega orodja in drugih obratnih sredstev, in dolgoročna posojila za melioracije, slednja v prvi vrsti zadrugam. Dalje skrbi banka za skupno shrambo kmetijskih pridelkov zadrug in pomaga pri prodaji na domačih in tujih tržiščih.

Število kmetijskih zadrug raste neprestano. L. 1931 jih je bilo 4853, med njimi 3781 kreditnih zadrug. Grška narodna banka je lani razdelila 1356 milijonov drahem kmetijskih kreditov, od tega 973 milijonov med 3011 zadrug z 156.920 člani, ostanek pa med 80.000 zasebnikov. Obdelana površina se je dvignila od 1.4 mil. ha v l. 1929 na 1.63 mil. ha v l. 1930. Pridelovanje tobaka, rozin in vina, ki so poglavitni izvozni predmeti, stalno napreduje.

Osobito zanimive so zadruge za prodajo rozin, katerih je nad 1000. Rozine spadajo med najvažnejše grške pridelke in njihov izvoz je bistveno pripomogel k stabilizaciji valute. Rozinarske zadruge so združene v grškem rozinarskem sindikatu, ki je bil osnovan z zakonom od 12. avgusta 1925. Sindikat ima nalogo, da pospešuje produkcijo in izvoz tega blaga. Poleg zadrug so v sindikatu zastopana pristojna ministrstva, narodna banka in dve trgovski zbornici. Najvažnejša naloga sindikata pa je nakup in vnovčevanje vsakoletnega pridelka. S tem naj bi se producentom zagotovila cena, ki odgovarja pridelovalnim stroškom. Dokler niso bile osnovane zadruge, so se pridelovalci rozin desetletja borili z velikimi težavami. Šele zadruge so jim pripomogle do gospodarske okrepitve.

V Italiji zavzema med kmetijskimi združnimi organizacijami najbolj odlično mesto zadržna zveza v Piacenzi, ki je bila osnovana l. 1892. Za svoje poslovno udeleževanje ima zveza poleg centrale v Piacenzi, še podružnico v Rimu za srednjo in

južno Italijo, Sardinijo in Sicilijo. V Genui vzdržuje agenturo za pomorsko plovstvo ki se bavi z razpošiljanjem blaga po morju in upravlja ladje, ki so laste zveze. Dalje ima zveza posebne prodajalnice za kmetijske stroje v Bresciji, Aleksandriji, Rimu, Neaplju in Tarentu. S prodajo kmetijskih strojev se peča zveza že 30 let in si zlasti prizadeva, širiti znanje o najnovejših in najboljših strojih, pri čemer polaga posebno važnost na to, da uvaja v Italijo izdelane stroje. Od celokupnega števila v Italiji uporabljenih strojev jih je polovica tujega izvora; toda za lastne potrebne je zveza dosegla, da jih uvaža iz tujine le še 15 odstotkov.

Poseben oddelek za skupno prodajo zelenjave in sadja ima zveza v Bologni s podružnicami v Savoni, Ankoni, Neaplju, Bariju in Mesini. Te podružnice tvorijo vez med 52 včlanjenimi zadrugami za skupno prodajo sadja in zelenjave ter osrednjo zvezo. V poslovnem letu 1930 je bilo sklenjenih 5500 kupčij v sadju in zelenjavi v skupni vrednosti 22 milijonov lir. V Monakovem, Berlinu, na Dunaju, v Bazlju, Parizu in Londonu vzdržuje zveza trgovske agenture, ki se bavijo z zastopstvom in razpošiljanjem blaga, dajejo pojasnila in nadzorujejo prodajalce in zastopnike. Zveza razpolaga v Italiji s 66 zastopniki in komisionarji, ki so porazdeljeni na 45 trgov, v tujini pa s 85, ki skrbijo na 55 trgih v 14 državah za prodajo blaga, ki ga izvažajo zveza.

Zveza si prizadeva, da z organiziranjem skupne prodaje stalno dviga konkurenčno sposobnost priključenih producentov. V ta namen služi standardiziranje proizvodov, smotrena porazdelitev na različne trge, povečani donos lastnih podružnic in slednjič ureditev produkcije po vsakokratnih zahtevah konsuma.

Podružnica za prodajo žita v Neaplju sporoča vsak dan najvišje cene, ki so bile

vsakokrat dosežene na raznih tržiščih. Pridruženi producentje so v položaju, da s posredovanjem neapeljske podružnice prodajajo blago neposredno mlinom proti gotovini. Ta podružnica se bavi tudi z uvozom tujega žita na račun posameznih zadrug in njihovih članov.

V Milanu obstoji podružnica za skupno prodajo vina. Njena naloga je, da pospešuje pridelovanje naravnega vina najboljše kakovosti, podpira člane pri prodaji vina in skuša doseči najugodnejše cene ter omogoča neposredno prodajanje porabnikom s tem, da daje informacije o najugodnejših tržiščih, o času, ki je za prodajo najbolj primeren in o željah kupovalcev.

V Milanu obstoji tudi poseben oddelek za prodajo svilopejk, ki mu jih dobavljajo zadrugne sušilnice in kmetijske zadruge same. Oddelek skrbi, da se prepreči neurejeno nabiranje sviloprejk s tem, da uravnava prodajo po tržnih potrebah. Po prizadevanju skupnega prodajnega mesta se proizvajalci navajajo k temu, da stalno izboljšujejo kakovost blaga. Na drugi strani pa se z izločitvijo prekupčevanja dosežejo znatni prihranki.

Zvezo cenijo italijanski kmetovalci tudi zato, ker skrbi za izpopolnitev izobrazbe in za strokovna pojasnila. V ta namen je zveza

osnovala posebno založništvo in urad za propagando in statistiko. Zveza izdaja kmetijski tednik, kmetijski mesečnik in zbirko zakonov in naredb, ki se tikajo kmetijstva. Dalje izdaja zveza celo vrsto gospodarskih študij in publikacij o kmetijski strokovni izobrazbi. Vse te publikacije izhajajo v veliki nakladi in so med italijanskimi kmetovalci močno razširjene.

Oddelek za propagando in statistiko se zlasti trudi, da bi osredotočil razna prizadevanja glede strokovne izobrazbe kmetovalcev in pospešuje nove poizkuse glede izbire in uporabe semenja in strojev in glede smotrenega krmljenja živine. V ta namen se vsak dan po radiju oddajajo poročila, ki se bavijo s temi strokami. Obenem se ob različnih prilikah, ob javnih prireditvah, razstavah itd. sporoča javnosti namen in organizacija zveze in se naznanja, kašno blago prodaja.

Zvezi pripada okoli 600 kmetijskih zadrug in društev, dalje 14 zadrugnih tovarn za izdelavo superfosfata, ki napravijo na leto približno 3 milijone kvintalov. Celotni promet zveze l. 1930 je znašal okroglo 341 milijonov lir.

Pridružene kmetijske zadruge štejejo 500.000 kmetovalcev. Njihov letni promet znaša 1 milijardo 110 milijonov lir.

Iz našega združništva.

Zveza slovenskih zadrug. Iz njenega poslovnega poročila povzemamo, da je zveza štela ob koncu lanskega leta 318 zadrug, od katerih je bilo 147 kreditnih in 171 nekreditnih. Med nekreditnimi je 18 nabavnih in prodajnih, 23 mlekarskih, 28 živinorejskih in pašniških, 16 kmetijskih strojnih, 23 elektrarniških zadrug, 3 živinske zavarovalne zadruge, 4 vinarske in sadjarske, 2 osrednji kmetijski zadrugi, 10 vodovodnih, 17 stavbinskih, 10

obrtnih, 6 tiskovnih in založniških in 11 raznovrstnih drugih zadrug. S sodelovanjem zveze se je lansko leto ustanovilo tudi mnogo pašniških in gozdnih zadrug, katerih pa zveza ni sprejela v svoje članstvo, ker je vsled razvoja vprašanja o razdelitvi veleposestniške zemlje zelo dvomljivo, če bodo mogle te vrste zadrug pričeti z delovanjem.

Na novo je lani k zvezi pristopilo 21 zadrug, 7 pa jih je odpadlo vsled likvidacije. Med novimi članicami sta 2 kreditni zadrugi, ostale se porazdele na druge panoge.

Stanje vlog pri zvezi je ob koncu leta znašalo 28,826.605 Din in se je napram prejšnjemu letu zvišalo za 74.587 Din.

Krediti so se zmanjšali na 21,406.939 Din od 23,803.323 Din ob koncu l. 1930, nazadovali so torej okroglo za 2,5 milijonov Din.

Stanje naloženega denarja pri drugih denarnih zavodih je znašalo 7,144.744 Din.

Deleži so izkazani v bilanci z zneskom 311.500 Din, rezerve z zneskom 493.764 Din, čisti dobiček pa je znašal 53.626 Din.

Likvidacijo Zadrugne zveze v Celju je zveza v l. 1931 dokončala popolnoma. Članice celjske zveze so sprejele primerno ugodno poravnavo, v kolikor njihovih terjatev ni popolnoma pokrila izdatna banovinska podpora.

Poročilu je dodana statistika o poslovanju zvezinih članic v l. 1930.

Pri 147 kreditnih zadrugah je bilo po teh podatkih v l. 1930 vloženih hranilnih vlog 379,773.000, dvignjenih pa 284,594.000. Posojil je bilo izplačanih 543,108.000, vrnjenih pa 524,511.000 Din. Upravni stroški so znašali 6,851.000 Din. Stanje posojil ob koncu l. 1930 je pri vseh posojilnicah znašalo 576,540.000, stanje hranilnih vlog pa 645 mil. 113.000 Din. Vplačanih deležev je bilo 2,500.000, rezerve so pa znašale 33.066.000 Din. Članov so posojilnice imele 62.024.

Od ostalih zadrug so po nabranem lastnem premoženju najmočnejše stavbinske, potem slede tiskovne zadruge, zadrugne elektrarne, nabavne in prodajne.

Davki in takse.

Prejemki odbornikov in uslužbenki davek. Mnogim zadrugam ni znano, da so uslužbenskem davku podvržene nagrade za poslovanje ob uradnih dnevih, sejnine in

podobne vsote, katere prejema posamezni odborniki kot funkcionarji zadruge. V čl. 96 zakona o neposrednih davkih je določeno, da se uslužbenki davek odmeri na dohodke in koristi, ki se pojavljajo zdaj pa zdaj in ki niso določeni s stalno, letno, mesečno, tedensko ali dnevno vsoto (kakršni utegnejo biti: tantijeme, nagrade, sejne in dežurne dnevnice, provizije in podobno).

Od navadnega uslužbenskega davka po čl. 95 se razlikuje ta davek po čl. 96 v tem, da se odmeri vsakokrat ob izplačilu na vsak poseben znesek dohodka, odnosno na denarno vrednost koristi in sicer brez odbitka (za ženo in otroke). Davek znaša od dohodka

	do 1000 Din	4 %
preko 1000 Din	3000	5 %
" 3000	5000	6 %
" 5000	8000	7 %
" 8000	15000	8 % itd.

Na navadni uslužbenki davek po čl. 95 se do 4000 Din mesečnega oziroma 960 Din tedenskega zneska prejemkov ne smejo nalogati nobene samoupravne doklade. Davek po čl. 96 pa je zavezan samoupravnim dokladam.

Banovinska trošarina na ogljikovo kislino. Proračun dravske banovine za leto 1932/33, ki je stopil v veljavo dne 1. aprila 1932, uvaja novo trošarino na ogljikovo kislino. O tem določajo §§ 37, 38 in 42 pravilnika o banovinskih davščinah sledeče:

„Na potrošnjo ogljikove kisline v dravski banovini se plačuje banovinska trošarina v iznosu Din 10— od vsakega kg.“

„Kdor prejme po tem pravilniku nezatrošarinjeno ogljikovo kislino, mora prejem prijaviti pristojnemu oddelku finančne kontrole v 24 urah in plačati odpadajočo banovinsko trošarino. Na zahtevo morajo tudi dobavitelji kraljevski banški upravi predlagati izkaze o oddani ogljikovi kislini.“

„Prepovedano je uporabljati ogljikovo kislino, ki ni zatrošarinjena.“

Ker se ta trošarina doslej ni pobirala, marsikje ne vedo zanjo. Zadruge, ki uporabljajo ogljikovo kislino, na te predpise posebej opozarjamo.